

Rechtsvergelijking van auteursrecht- geschillenbeslechtsmechanismen

D.W.F. Verkade, D.J.G. Visser, A.C.M. Alkema, m.m.v. W.D.H. Asser
Universiteit Leiden, Leiden

Bestellingen: Universiteit Leiden
Kenmerk: [EWB 01.082](#)

Samenvatting

In dit rapport zijn enige buitenlandse wettelijke regelingen voor alternatieve geschillenbeslissingsmechanismen in auteursrechtzaken onderzocht. Deze wettelijke regelingen voor geschillenbeslissing hebben met name betrekking op gevallen waarin de wetgever heeft voorgeschreven dat auteursrechthebbers het gebruik van beschermd materiaal niet kunnen verbieden, doch daarvoor wél een vergoeding dienen te ontvangen. Daarbij is aan de inningskant vaak sprake van grote rechthebbers: hetzij van huis uit (filmindustrie, uitgeverijwezen), hetzij als zgn. collecting society (vgl. in Nederland Buma en Sena).

Aan de zijde van de debiteuren is soms wél sprake van een zekere centralisatie (bijv. omroepen, kabelbedrijven), en vaak niet.

In zo'n systeem moet primair *de hoogte van de vergoeding* worden bepaald; daarnaast kan het ook gaan over *betalingsmodaliteiten, controleerbaarheid van parameters* en dergelijke.

Het rechtsvergelijkend onderzoek heeft zich gericht op Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Canada.

Het onderzoek heeft zich per jurisdictie geconcentreerd op de volgende deelonderwerpen:

1. *Afbakening* van de typen bijzondere geschillen waarvoor de bijzondere geschillenbeslechtsmechanismen bestaan
2. *Institutionele aspecten* van de betrokken mechanismen resp. -organen
3. Regeling van de *modus procedendi*
4. *Afdwingbaarheid* en eventuele *algemeenverbindendverklaring* van uitspraken
5. Eventueel *hoger beroep* en verhouding tot de *gewone rechtspraak*.

Daarnaast zijn, waar mogelijk, aantekeningen toegevoegd over de achtergrond van de regelingen en over in literatuur vermelde praktijkervaringen.

1 Afbakening

1.1. De afbakening van de typen bijzondere geschillen waarvoor de bijzondere geschillenbeslechtsmechanismen bestaan, blijkt in grote trekken samen te vallen met (a) gevallen van vergoedingsrechten zonder verbodsrechten en/of (b) gevallen waarin monopolistische of oligopolistische marktpartijen (collecting societies; omroepen) in het geding zijn. Het Verenigd Koninkrijk (4.1), de VS (5.1) en Canada (6.1) kennen meer typen geschillen waarin de alternatieve geschillenbeslissers competent zijn dan Duitsland, vermoedelijk omdat eerstgenoemde landen ook meer gevallen van wettelijke vergoedingsrechten zonder verbodsrechten kennen. Steeds behoren de hoogte van de vergoeding voor secundair gebruik van fonogrammen en geschillen over kabeldoorgifrechten tot het pakket.

1.2. Zowel in de VS als in Canada blijkt het bijzondere orgaan mede bevoegdheid te hebben met betrekking tot geschillen over *verdeling* van gelden door collecting societies tussen de individuele rechthebbers.

1.3. De geschillen waarvoor de bijzondere procedures bestaan, blijken in alle onderzochte jurisdicties zeer precies te zijn omschreven.

2 Institutionele aspecten

2.1. De alternatieve geschillenbeslissingsinstanties opereren in alle onderzochte jurisdicties met een grote mate van onafhankelijkheid. Onverminderd hogere voorzieningen (zie 7.7) staan zij ten aanzien

van de beslissing van de geschillen los van directieven van overheidsinstanties, ook als zij structureel in zo'n overheidsinstantie zijn ingebed (Duitsland: Patent- en Markenamt (DPMA); VS: Library of Congress).

2.2. In ieder geval is steeds voorzien in waarborgen tegen belangenverstrengeling. Er is geen sprake van dat personen die als geschillenbeslissers betrokken zijn, als vertegenwoordigers van de betrokken partijen zouden gelden, laat staan met last en ruggespraak **(1)**.

2.3. Er bestaan vrij strikte regels met betrekking tot de deskundigheid en kwalificaties van niet alleen de voorzitters, maar ook de leden van de alternatieve beslissingsinstanties **(2)**.

2.4. In de Britse wet is uitdrukkelijk bepaald dat de geschilleninstantie (het Copyright Tribunal) uit de algemene middelen wordt gefinancierd, behoudens minimale griffierecht-achtige bijdragen. Voor de andere jurisdicties zijn geen contra-indicaties gevonden, behoudens de mogelijkheid van veroordeling in de kosten van de tegenpartij.

3 Modus procedendi

3.1. De procedeerwijze is in alle onderzochte jurisdicties uitvoerig (soms zeer uitvoerig) geregeld.

Hoor en wederhoor zijn daarbij (uiteraard) ampel verzekerd.

3.2. Ook bestaan - behalve in Canada - tamelijk gedetailleerde regels voor termijnen waarbinnen partijen hun stellingen moeten innemen, in het algemeen zonder dat de mogelijkheid van uitstel (laat staan: herhaald uitstel) is gebleken. Veelal is de sanctie op een te late reactie dat men zijn beurt voorbij heeft laten gaan. Uit onderzoek van secundair bronnenmateriaal blijkt niet dat aan de wettelijke termijnen niet de hand gehouden zou worden.

In de VS moet een arbitragecommissie binnen 180 dagen uitspraak doen.

3.3. De onderzochte regelingen voorzien steeds in wettelijk geregelde mechanismen om te bevorderen dat de partijen (alsnog) tot een *onderlinge* minnelijke regeling komen, subs. een door de beslissingsinstantie voorgestelde regeling te accepteren: en dat niet alleen voor de gevallen waarin dat door de Satelliet- en Kabelrichtlijn (83/93/EEG) is voorgeschreven.

3.4. Overeenkomstig de angelsaksische traditie, besteden de Britse en Amerikaanse regelingen veel aandacht aan bewijslevering met documenten en getuigen. Ook de Duitse wet houdt daarover regels in, maar met de uitdrukkelijke bepaling dat de *Schiedsstelle* niet gebonden is aan bewijsaanbod van partijen.

3.5. Zowel de Duitse als de Britse en de Amerikaanse regelingen voorzien - zij het niet op dezelfde wijze - in de mogelijke betrokkenheid van de kartelautoriteiten (Kartellamt resp. Competition Commission resp. Federal Communications Commission).

4 Afdwingbaarheid en eventuele algemeenverbindendverklaring

4.1. Behoudens hoger beroep plegen de beslissingen van de alternatieve geschilleninstanties tussen partijen een executoriale titel op te leveren. In Duitsland is daarvoor evenwel een aanvaarding (althans niet-afwijzing) door de betrokken partijen nodig.

4.2. Regels volgens welke de alternatieve geschilleninstanties hun beslissingen algemeen verbindend kunnen verklaren, zijn niet aangetroffen, met dien verstande dat beslissingen over standaardcontracten van (met name) collecting societies werken voor alle (potentiële) contractanten.

4.3. Daarentegen zijn wel andere mechanismen aangetroffen om een zo breed mogelijke dekkingsgraad te bevorderen. Een indirect middel is de toetsing door de Duitse *Schiedsstelle* of in geval van eventuele betrokkenheid bij collectieve overeenkomsten, de dekkingsgraad van de betrokken collectieve partijen naar haar oordeel wel voldoende is. Een meer direct middel treffen we aan in de VS, waar verzoeken om vaststelling of aanpassing van tarieven gepubliceerd worden, met de uitnodiging aan andere partijen om in een CARP-procedure te participeren.

5 Hoger beroep en verhouding tot de gewone rechtspraak.

5.1. De regeling in het Verenigd Koninkrijk voorziet in hoger beroep bij de gewone rechter, dat in lijn met het algemene Britse procesrecht beperkt moet zijn tot 'points of law'. Wat wel of niet 'points of law' zijn, beslist de rechter uiteraard zelf.

5.2. Het Duitse systeem is in opzet anders. Er is steeds een volle rechtsgang naar de gewone burgerlijke rechter mogelijk, zonder dat daaraan de kwalificatie 'hoger beroep' kan worden verbonden. De Duitse wet heeft evenwel voor de daartoe aangewezen geschillen (zie 3.1) de *ontvankelijkheid* bij de burgerlijke rechter afhankelijk gesteld van het éérs doorlopen van een procedure bij de *Schiedsstelle* van het DMPA. De ratio hiervan is, dat een regeling via de *Schiedsstelle* de voorkeur

verdient én dat indien er onverhoopt aldaar geen regeling wordt bereikt, de gewone rechter kan putten uit het schikkingsvoorstel van de arbitragecommissie.

7.3. In de VS ziet men boven de - overigens onafhankelijk opererende - Copyright Arbitration Royalty Panels (CARP's) een grote invloed weggelegd voor de Librarian of Congress, een functionaris van de uitvoerende macht dus, die de beslissing van een CARP kan volgen, veranderen, of afwijzen. De Librarian is daarbij overigens wel beperkt tot een marginale toetsing.

De beslissing van de Librarian kan vervolgens weer aangevochten worden bij de gewone rechter: het US (Federal) Court of Appeals in Washington DC.

6 Slotopmerkingen

6.1. De verschillende *rationes* voor de bijzondere geschillenbeslechtsmechanismen blijken in de onderzochte landen niet steeds even expliciet terug te vinden. De rationes die aangetroffen worden, blijken enerzijds verschillen te vertonen; anderzijds menen wij dat ze enigszins in elkaars verlengde liggen. Genoemd worden:

- a. verlengstuk van overheidstoezicht op monopolistische organisaties
- b. gewenste specialisatie/deskundigheid (hand in hand met ontlasting van de gewone, niet gespecialiseerde rechter)
- c. veel gelegenheid voor bemiddeling/compromissluiting (althans meer gelegenheid dan men bij de gewone rechter verwacht)
- d. verhoopte tijdwinst (in vergelijking tot een procedure bij de gewone rechter)
- e. verhoopte lagere kosten (in vergelijking tot een procedure bij de gewone rechter)

6.2. Tot het onderhavige onderzoek behoorde niet een inventarisatie in geïnteresseerde kringen van *tevredenheid of ontevredenheid* met de onderzochte systemen. Uit de geraadpleegde literatuur valt ten deze wel iets op te maken. Er zijn geen extreme meningen, zoals 'ronkende tevredenheid' dan wel 'ernstige bezwaren' aangetroffen. Van op handen zijnde of voorgestelde belangrijke wijziging van de relevante wetgeving in de onderzochte landen is niet gebleken.

Vaak gehoorde klachten zijn: (nog steeds) te kostbare en te langdurige procedures. Wij vragen ons evenwel af of zulke, niet of nauwelijks onderbouwde, klachten niet van alle tijden en omstandigheden (zullen) zijn. Opmerkelijk is evenwel dat een betrekkelijk recente hervorming in de VS, gericht op kostenbeperking, in haar tegendeel verkeerd lijkt te zijn.

Ook blijkt de gemiddelde tijdsduur van de procedures betrekkelijk lang, soms zeer langdurig. Waar de VS-wetgever tijdeisen stelt aan de besluitvorming door de geschillenbeslissingsinstantie, blijkt aan die termijn redelijk de hand gehouden te worden, gerekend 'vanaf het begin van de procedure'; maar 'het begin van de procedure' blijkt een multi-interpretabel, resp. uitstelbaar moment.

6.3. Tot het onderhavige onderzoek behoorde óók niet het formuleren van een opinie over wenselijkheid of toepasbaarheid van alternatieve beschermingsmechanismen als de onderhavige *in Nederland*.

Over de wenselijkheid laten wij ons niet uit. Over de toepasbaarheid willen wij enkele opmerkingen maken.

In het licht van art. 6 EVRM, art. 17 Grondwet **(3)** en art. 112 Grondwet **(4)** zal o.i. uiteindelijk altijd de gewone rechter het laatste woord in deze zaken dienen te hebben.

Concentratie van rechtspraak in één arrondissement is denkbaar, met het oog op bevordering van specialisatie **(5)**. Verdere specialistische inbreng is denkbaar via deelneming door bijv. economische specialisten, op de voet van art. 116 lid 3 Grondwet **(6)**.

Een wettelijke verplichte 'voorronda' vóórdát de rechter benaderd kan worden, zoals voorzien in het Duitse Urheberrechtswahrnehmungsgesetz, is o.i. in het Nederlandse stelsel inpasbaar. Als alternatief valt te denken aan een verplichte comparitie van partijen bij een (gespecialiseerde) kamer van een rechtbank.

In geval van een wettelijke verplichte 'voorronda' is ook inpasbaar - overeenkomstig enkele buitenlandse voorbeelden - het schrappen van hetzij de rechtbankfase, zodat partijen aanstonds bij een gerechtshof moeten procederen, hetzij het schrappen van het hoger beroep na (de voorronda en) de rechtbankfase.

Noten:

(1) In de Nederlandse wettelijke onderhandelingsstichtingen voor de tarieven voor heffingen op blanco geluid- en beeld dragers, resp. leenvergoedingen, is daarvoor wél gekozen, behoudens een onafhankelijke voorzitter.

(2) Voor leden is dat in Nederland anders (vgl. vorige noot).

(3) Art. 17 Grondwet: Niemand kan tegen zijn wil worden afgehouden van de rechter die de wet hem toekent.

(4) Art. 112 lid 1 Grondwet: Aan de rechterlijke macht is opgedragen de berechting van geschillen over burgerlijke rechten en over schuldvorderingen.

(5) In octrooizaken, gemeenschapsmerkenzaken, en sommige auteursrecht- en WNR-zaken is de rechtbank te Den Haag als enig bevoegde rechter aangewezen. Tegenover het voordeel van specialisatie staat uiteraard het nadeel dat alle kaarten op één huis worden gezet, en de sterk verminderde kans op gezonde 'chocs des opinions'.

(6) Art. 116 lid 3 Grondwet: De wet kan bepalen, dat aan de rechtspraak door de rechterlijke macht wordt deelgenomen door personen die niet daartoe behoren.